

3. MŁODZIENCZY ZAPAŁ I DETERMINACJA

I. PROSPEKT WARTOŚCI

Zapał i determinacja to stan psychiczny osoby, która pragnie robić coś lub uczestniczyć w czymś i robi to żarliwością i oddaniem, bez względu na cenę. Te cechy charakteryzują młodych ludzi. W historii nie brak przykładów młodych, którzy, niejednokrotnie narażając swoje życie, zmieniali bieg historii lub przynajmniej panujące zasady.

1.1. CEL OGÓLNY

Integralny rozwój osobowy.

1.2. CEL SZCZEGÓŁOWY

Odkrywanie potencjału drzemiącego w każdym człowieku.

1.3. CEL WYCHOWAWCZY

Umiejętność rozpoznawania i rozwijania własnych zdolności z zapałem i determinacją.

1.4. PROPONOWANE TEMATY

- Rozwój osoby – talent a ciężka praca.
- Rozwój własnych zdolności gwarantem szczęśliwego i spełnionego życia.
- Czym są dla mnie młodzieńczy zapał i determinacja?

1.5. ZADANIA DLA UCZNIA, SAMOWYCHOWANIE

→ NORMY

- Rozwijanie swoich umiejętności z oddaniem i determinacją.
- Każdy człowiek posiada zdolności i talenty, które podkreślają jego wyjątkowość.
- Zapał i determinacja to cechy charakteryzujące okres młodości.

→ ZASADY

- Odkrywam i rozwijam swoje zdolności z zaangażowaniem.
- Odkrywane talenty pozwalają na wybór ścieżki życia.
- Zdolności, wrodzone i nabyte, wykorzystuję by pomagać innym.

1.6. ZADANIA DLA RODZICÓW

→ NORMY

- Rodzice pierwsi rozpoznają talenty dziecka.
- Przyjazne środowisko rodzinne zachęca młodego człowieka do rozwijania zdolności.
- Zapał i determinacja w dążeniu do celu to cechy, które zaczynają się kształtować w domu rodzinnym.

→ ZASADY

- Wspieram zapał i determinację dziecka w osiągnięciu postawionych sobie celów.
- Obserwuję dziecko i zachęcam do samorozwoju.
- Akceptuję zainteresowania dziecka i wspieram je w dążeniu do ich realizacji.

1.7. ZADANIA DLA SZKOŁY, WYCHOWAWCY

→ NORMY

- Właściwe programy nauczania wspierają ucznia w dążeniu do samorealizacji.
- Szkoła wychodzi naprzeciw zainteresowaniom uczniów.
- Szkoła stwarza warunki do rozwoju zainteresowań uczniów i zachęca do zdobywania kolejnych poziomów.

→ ZASADY

- Zachęcam uczniów do wytrwałości w dążeniu do celu.
- Uczę, także własnym zaangażowaniem w pracę pedagogiczną, że zapał i determinacja przynoszą pożądane efekty.
- Proponuję uczniom zadania, które pozwolą im odkryć własne zdolności.

1.8. SPOSÓB REALIZACJI

Uczniowie podzieleni na pięcioosobowe grupy prowadzą dyskusję na jeden z trzech proponowanych w tej wartości tematów. Swoje wnioski zapisują na kartce i przedstawiają całej klasie. Podsumowanie dyskusji na tablicy zapisuje jeden z uczniów. Uczniowie mogą również zaprezentować klasie swoje talenty lub zainteresowania. Każdy z uczniów przygotowuje krótką prezentację.

1.9. OSIĄGNIĘCIA, EFEKTY

Poprzez odkrywanie, a następnie rozwijanie własnych zdolności i sprawności młody człowiek dostrzega własną niepowtarzalność i indywidualność. Wkładając wysiłek w swój rozwój, nadaje życiu pewien określony kierunek. Niezłomnie dążąc do wyznaczonego celu, odczuwa satysfakcję i spełnienie. Własny rozwój wpływa także na ludzi wokół.

1.10. ZAGROŻENIA

Młody człowiek nie pracuje nad swoim charakterem i zdolnościami, co sprawia, że traci sens życia. Zaniedbuje swój rozwój, poddaje się lenistwu i zniechęceniu. Szuka szczęścia i spełnienia gdzie indziej. Ucieka w gry, świat wirtualny. Izoluje się od społeczeństwa. Spełnienie odnajduje w posiadaniu dóbr materialnych i zdobywaniu celów doraźnych, które można osiągnąć bez wysiłku.

II. WYBRANA LITERATURA Z KOMENTARZEM

ANTYGONA

KREON

Lecz ty, co głowę tak skłaniasz ku ziemi,
Mów, czy to prawda, czy donos kłamliwy?

ANTYGONA

Jam to spełniła, zaprzeczyć nie myślę.

KREON

Ty więc się wynoś, gdzie ci się podoba,
Wolny od winy i ciężkich podejrzeń.
A ty odpowiedz mi teraz w dwóch słowach,
Czyżeś wiedziała o moim zakazie?

ANTYGONA

Wiedziałam dobrze. Wszakże nie był tajny.

KREON

I śmiałaś wbrew tym stanowieniom działać?

ANTYGONA

Przecież nie Jowisz obwieścił to prawo,
Ni wola Diki
podziemnych bóstw siostry,
Taka ród ludzki związała ustawą.
A nie mniemałam, by ukaz twój ostry
Tyle miał wagi i siły w człowieku,
Aby mógł łamać święte prawa boże,
Które są wieczne i trwają od wieku,
Że ich początku nikt zbadać nie może.
Ja więc nie chciałam ulęknąć się człeka
I za złamanie praw tych kiedyś bogom
Zdawać tam sprawę. Bom śmierci ja pewna
Nawet bez twego ukaz; a jeśli
Wcześniej śmierć przyjdzie, za zysk to poczytam.
Bo komu przyszło żyć wśród nieszczęść tylu,

Jakże by w śmierci zysku nie dopatrył?
Tak więc nie mierzi mnie śmierci ta groźba,
Lecz mierzyłoby mnie braterskie ciało
Niepogrzebane. Tak, śmierć mnie nie straszy,
A jeśli głupio działać ci się zdaje,
Niech mój nierozum za nierozum staje.

CHÓR

Krnąbrne po krnąbrnym dziewczyna ma ojcu
Obejście, grozie nie ustąpi łatwo.

KREON

Lecz wiedz, że często zamysły zbyt harde
Spadają nisko, że często się widzi.
Jako żelazo najtwardsze wśród ognia
Gnie się i mimo swej twardości pęka;
Wiem też, że drobne wędzidło rumaki
Dzikie poskramia. Bo tym nieprzystojna
Wyniosłość, którzy u innych w niewoli.
Dziewka ta jedną splamiła się winą
Rozkazy dane obchodząc i łamiąc,
Teraz przed drugim nie sroma się gwałtem,
Z czynu się chełpi i nadto urąga.
Lecz nie ja mężem, lecz ona by była,
Gdyby postępek ten jej uszedł płazem.

↑ Sofokles, *Antygona*, tłum. K. Morawski, Wydawnictwo Greg, Kraków 2020, s. 24-25.

KOMENTARZ

Sofokles przedstawił w *Antygonie* kres dziejów mitycznego rodu Labdakidów. Los tej rodziny zdeterminowała klątwa, która spadła na króla Lajosa. Zginął on zgodnie z klątwą z rąk własnego syna Edypa, który z kolei nie wiedząc skąd pochodzi, ożenił się z własną matką i miał z nią czworo dzieci: Eteoklesa, Polinejkesa, Antygonę i Ismenę. Gdy uświadomiono sobie tragedię, której sprawcą był Edyp, wygnano go z Teb, a jego synowie zginęli w bratobójczej walce o tron. Władzę przejął Kreon.

Antygona nie godzi się z wolą władcy, łamie zakaz i organizuje bratu symboliczny pogrzeb. W ten sposób ściąga na siebie niechybną karę – strasliwą śmierć. Robi to jednak, by pozostać wierną najgłębszym ludzkim odczuciom:

oddania czci zmarłym, lojalności wobec rodziny i krewnych oraz miłości do nich.

Opierając się na przytoczonym fragmencie *Antygony* Sofoklesa, warto omówić z uczniami wartość jaka kryje się w młodzieńczym zapale i młodzieńczej determinacji.

III. NAUCZANIE

3.1. SUGESTIE FILOZOFICZNE

W świecie współczesnym ciężko jest znaleźć dziedziny, które zainteresują młodego człowieka, a już z pewnością nie jest to filozofia. Bardzo ciekawe podejście do filozofii prezentuje Adam Fitas w swoim artykule *Filozof i eliksir młodości*. Zdaniem autora filozofia jest nieustanną ciekawością tego, jak się rzeczy mają; a prawdziwy filozof dzięki swemu zdziwieniu światem jest synonimem autentycznej młodości, ale to zadziwienie jest wyposażone w dojrzałe narzędzia poznania. „Dzięki temu człowiek parający się filozofią jest wiecznie młody bez względu na metrykę. Stanowi on natomiast z pewnością przeciwieństwo kogoś, kto po skończeniu 20 lat (niektórzy nawet wcześniej, inni nieco później) wpada w rutynę takiego czy innego zajęcia, a jego «zaspokajaczami» stają się dzisiejsze odpowiedniki przedmiotów, o których śpiewał przed laty w swoim przeboju Perfect: «telewizor, meble, mały fiat – oto marzeń szczyt»¹.

1 A. Fitas, *Filozof i eliksir młodości* [online], <https://filozofuj.eu/filozof-i-eliksir-mlodosci/> [dostęp: 31.07.2022].

Filozof to taki człowiek, który odczuwa ciągły głód poznawania i poszukiwania, żadna materia go nie nasycy, nieustannie stawia pytania i poszukuje odpowiedzi. „W tym sensie «kamieniem filozoficznym», czyli środkiem dającym człowiekowi nieśmiertelność, wieczną młodość, jest sam filozoficzny sposób bycia. Na czym on polega? Ano właśnie, na stałym dziwieniu się, zadawaniu pytań, na dociekliwości poznawczej i ciągłym poszukiwaniu odpowiedzi na rozmaite kwestie, bez względu na wymierne efekty tego typu postępowania. Istota postawy tkwi bowiem w samym dynamicznym stosunku do rzeczywistości, począwszy od rzeczy najmniejszych (które niesie szara codzienność), aż po te największe, ubrane w szaty historii, sztuki czy religii”². Taki punkt widzenia na temat filozofii może zainteresować młodych sztuka filozofowania. Warto zachęcić uczniów do zapoznania się z prezentowanym artykułem.

3.2. SUGESTIE DYDAKTYCZNE I PEDAGOGICZNE

To jaki jest młody człowiek w dużej mierze zależy od jego osobowości, „czyli zespołu stałych i zmiennych cech psychofizycznych, które są związane ze wszystkimi działaniami, doznaniem i potrzebami osoby na poziomie fizjologicznym, charakteru, intelektu i duchowym”³. Osobowość człowieka kształtuje

² Tamże.

³ *Potencjał osobisty i zawodowy – wybór ćwiczeń i testów* [online], <https://wuplodz.praca.gov.pl/documents/58203/870404/Poradnik+dla+osob+poszukujacych+pracy+-+Potencjal+osobisty+i+zawodowy+-+WCAG+2.0/c9063444-2cfd-4bf5-a6f0-c11346b23355?t=1487682610196> [dostęp: 31.07.2022].

się przez całe życie, a najważniejszym etapem dla jej rozwoju jest okres dzieciństwa oraz młodości. Wtedy to oddziałują na człowieka bodźce zewnętrzne, istotne w procesie socjalizacji, ale również na kształtowanie jego osobowości mają wpływ jego własne działania, jak również wrodzone cechy biofizyczne. To w okresie młodzieńczym zawiązują się kontakty z osobami znaczącymi dla danej osoby, kształtują się role społeczne pełnione przez daną osobę. Osobowość rozwija się stopniowo. „W rezultacie kształtowania się osobowości człowiek osiąga zdolność przetwarzania napływających informacji, dzięki czemu tworzy sobie obraz świata i siebie, integruje techniki i sposoby ustosunkowania się do przedmiotów, osób, sytuacji, przez co jego zachowanie nabiera cech stałości i powtarzalności”⁴.

3.3. SUGESTIE PSYCHOLOGICZNE

W miarę rozwoju społecznego dziecko przyswaja sobie pewne zachowania, wartości i zasady. Zaczyna przejawiać swój własny sposób myślenia, odczuwania i działania. Młody człowiek zaczyna mieć własne zdanie, szuka pomysłu na siebie. Na tym etapie rozwoju głównymi zagrożeniami, na które należy zwrócić szczególną uwagę są: buntowniczość z jednej strony, apatia, brak perspektyw, izolacja i unikanie z drugiej. Tym, co pozwoli młodzieży rozwinąć swój potencjał, zapal i determinację jest motywacja.

„Motywacja jest szczególnym elementem w osiągnięciu celów. Jest to niezbędny czynnik, który popycha Cię do działania. Ale tradycyjnie eksperci zdefiniowali dwa różne rodzaje motywacji:

- Motywacja wewnętrzna to taka, która sprawia, że chcesz robić rzeczy, które są dla Ciebie interesujące. Robienie ich daje Ci satysfakcję.
- Motywacja zewnętrzna jest najbardziej użyteczna. Ma to związek z rzeczami, które robisz, aby osiągnąć inne cele lub uniknąć kary. Na przykład motywacja zewnętrzna następuje wtedy, gdy dziecko odrobi pracę domową z angielskiego, aby później mogło iść pograć w piłkę z przyjaciółmi”⁵.

Młody człowiek musi być zmotywowany do działania, powinien kształtować w sobie nie tylko motywację zewnętrzną, ale i tę wewnętrzną. W przeciwnym razie nie będzie zdolny do stawiania sobie celów i dążenia do osiągnięcia ich z zapalem i determinacją.

4 Tamże.

5 *Motywacja uczniów – jak zachęcić do niej młodzież?* [online], <https://pieknoumyslu.com/motywacja-uczniow-zachecic-mlodziez/> [dostęp: 31.07.2022].

IV. NAUCZANIE RELIGIJNE

4.1. TEOLOG

W teologii dość często pojawia się pojęcie cierplivej wytrwałości. Oznacza ono ufne wytrwanie w przeciwnościach i stałość w tym, co szlachetne i dobre, a co pochodzi od Boga. Wytrwałość, podobnie jak nadzieja, jest skierowana ku przyszłości. Przyszłość zawsze niesie ze sobą dozę niepewności, bo człowiek uświadamia sobie, że nie wszystko zależy od niego. Są sprawy, na które nie ma wpływu. Oczywiście, jeśli podejmowane działania są poparte rozsądnym planem, wcześniej zdobytym doświadczeniem, a nawet jakimiś osiągnięciami, tym większa istnieje szansa, że uda się zrealizować nawet najambitniejsze i najtrudniejsze przedsięwzięcia, przezwyciężając przeciwności.

Najsolidniejszym fundamentem nadziei i wytrwałości jest wiara w Boga. To ona sprawia, że wytrwałość nie wynika z lęku, ale ufne go zawierzenia Bogu. Świętego Pawła i każdego wierzącego Pan Jezus zapewnia: „Wystarczy ci mojej łaski. Moc bowiem w słabości się doskonali” (2 Kor 12,9). Święty Benedykt w *Prologu do Reguły* zanotował bardzo podobne pouczenie: „Jeśli niekiedy dla naprawienia błędów i zachowania miłości, tam gdzie sprawiedliwość i rozsądek tego wymagają, okażemy się nieco bardziej surowi, nie uciekaj od razu, przejęty strachem, z drogi zbawienia, bo wejść na nią można tylko ciasną bramą. Gdy będziesz postępował naprzód w życiu wspólnym i w wierze, serce ci się rozszerzy i pobiegiesz drogą przykazań Bożych z niewysłowioną słodyczą miłości”⁶.

4.2. NAUCZANIE PAPIESKIE

Przy wielu okazjach wy, młodzi okazujecie, że umiecie cierpieć wraz z drugą osobą. Wystarczy zobaczyć jak wielu z was wielkodusznie poświęca się, gdy wymagają tego okoliczności. Nie ma katastrofy, trzęsienia ziemi, powodzi, które by nie powodowały, że grupy młodych wolontariuszy są gotowe do pomocy. Także wielka mobilizacja ludzi młodych, którzy chcą bronić świata stworzonego, świadczy również o waszej zdolności do usłyszenia krzyku ziemi.

Drodzy młodzi, nie pozwólcie ukraść sobie tej wrażliwości! Obyście zawsze słyszeli jęk tych, którzy cierpią; wzruszali się tymi, którzy płaczą i umierają w dzisiejszym świecie. „Pewne realia życia można zobaczyć jedynie oczami obmytymi przez łzy” (*Christus vivit*, 76). Jeśli będziecie umieli płakać z tymi,

6 Benedykt z Nursji, *Reguła*, tłum. A. Świderkówna, Wydawnictwo Benedyktynów, Kraków 2010, w. 21-22.

którzy płaczą, będziecie naprawdę szczęśliwi. Wielu z waszych rówieśników nie ma szans, doznają przemocy, prześladowań. Niech ich rany staną się waszymi, a będziecie nieśli nadzieję w ten świat. Będziecie mogli powiedzieć swojemu bratu, swojej siostrze: „Wstań, nie jesteś sam” i sprawić, by doświadczyli, że Bóg Ojciec nas kocha, a Jezus jest Jego ręką wyciągniętą ku nam.

↑ Franciszek, *Orędzie na XXXV Światowy Dzień Młodzieży 2020 r. «Młodzieńcze, tobie mówię wstań»* (por. Łk 7,14) [online], 11.02.2020, „Libreria Editrice Vaticana”, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/youth/documents/papa-francesco_20200211_messaggio-giovani_2020.html [dostęp: 31.07.2022].

” Moi drodzy przyjaciele! Do was, do was należy położyć zdecydowaną zaporę demoralizacji – zaporę tym wadom społecznym, których ja tu nie będę nazywał po imieniu, ale o których wy sami doskonale wiecie. Musicie od siebie wymagać, nawet gdyby inni od was nie wymagali. Doświadczenia historyczne mówią nam o tym, ile kosztowała cały naród okresowa demoralizacja. Dzisiaj, kiedy zmagamy się o przyszły kształt naszego życia społecznego, pamiętajcie, że ten kształt zależy od tego, jaki będzie człowiek. A więc: czuwajcie!

↑ Jan Paweł II, *Rozważanie do młodzieży w czasie Apelu Jasnogórskiego*, Częstochowa, 18.06.1983, 5, w: tegoż, *Żywoł Maryi*, Wydawnictwo M, Kraków 2012, s. 184.

4.3. PISMO ŚWIĘTE

” Ciesz się, młodzieńcze, w młodości swojej,
a serce twoje niech się rozwesela za dni młodości twojej.
I chodź drogami serca swego
i za tym, co oczy twe pociąga;
lecz wiedz, że z tego wszystkiego
będzie cię sądził Bóg!
Usuń przygnębienie ze swego serca
i oddal ból od twego ciała,
bo młodość jak zorza poranna szybko przemija.

↑ Koh 11,9-10.

” Szymon Piotr powiedział do nich: „Idę łowić ryby”. Odpowiedzieli mu: „Idziemy i my z tobą”. Wyszli więc i wsiedli do łodzi, ale tej nocy nic nie ułowili. A gdy rano zaświtało, Jezus stanął na brzegu. Jednakże uczniowie nie wiedzieli, że to był Jezus. A Jezus rzekł do nich: „Dzieci, macie coś do jedzenia?” Odpowiedzieli Mu: „Nie”. On rzekł do nich: „Zarzućcie sieć po prawej stronie łodzi, a znajdziecie”. Zarzucili więc i z powodu mnóstwa ryb nie mogli jej wyciągnąć. Powiedział więc do Piotra ów uczeń, którego Jezus miłował: „To jest Pan!”. Szymon Piotr,

usłyszawszy, że to jest Pan, przywdział na siebie wierzchnią szatę – był bowiem prawie nagi – i rzucił się w pław do jeziora. Pozostali uczniowie przyплыnęli łódką, ciągnąc za sobą sieć z rybami. Od brzegu bowiem nie było daleko – tylko około dwustu łokci.

↑ J 21,3-8.

4.4. KATECHIZM KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO

Prawo naturalne, obecne w sercu każdego człowieka i ustanowione przez rozum, jest uniwersalne w swoich przepisach i jego władza rozciąga się na wszystkich ludzi. Wyraża ono godność osoby i określa podstawę jej fundamentalnych praw i obowiązków: „Istnieje oczywiście prawdziwe prawo, to znaczy prawo prawego rozumu, zgodne z naturą, które znajduje się we wszystkich ludziach. Jest niezmiennie i wieczne; nakazując, wzywa nas do wypełnienia powinności, a zakazując, powstrzymuje od występków... Prawo to nie może być ani zmienione przez inne, uchylone w jakiejś swej części, ani zniesione całkowicie”.

Stosowanie prawa naturalnego jest bardzo zróżnicowane; może ono wymagać refleksji dostosowanej do wielości warunków życiowych, zależnie od miejsca, czasu i okoliczności. Niemniej jednak pośród różnorodności kultur prawo naturalne pozostaje normą łączącą ludzi między sobą i nakładającą na nich, mimo nieuniknionych różnic, wspólne zasady”.

↑ KKK 1956-1957.

V. LITERATURA

- Anolli L., *Optymizm ...skąd go brać i jak nie stracić*, tłum. K. Wilewska, Wydawnictwo Świętego Wojciecha, Poznań 2008.
- Benedykt z Nursji, *Reguła*, tłum. A. Świderkówna, Wydawnictwo Benedyktynów, Kraków 2010.
- Chmielewska M., *Sposób na cholernie szczęśliwe życie*, rozm. przepr. B. Strzelczyk, P. Żyłka, Wydawnictwo WAM, Kraków 2016.
- Fitas A., *Filozof i eliksir młodości* [online], <https://filozofuj.eu/filozof-i-eliksir-mlodosci/> [dostęp: 31.07.2022].
- Franciszek, *Orędzie na XXXV Światowy Dzień Młodzieży 2020 r. «Młodzieńcze, tobie mówię wstań»* (por. Łk 7,14) [online], 11.02.2020, „Libreria Editrice Vaticana”, https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/youth/documents/papa-francesco_20200211_messaggio-giovani_2020.html [dostęp: 31.07.2022].
- Jan Paweł II, *Rozważanie do młodzieży w czasie Apelu Jasnogórskiego*, Częstochowa, 18.06.1983, w: tegoż, *Żywot Maryi*, Wydawnictwo M, Kraków 2012, s. 180-186.
- Kaczkowski J., *Życie na pełnej petardzie. Czyli wiara, polędwica i miłość*, rozm. przepr. P. Żyłka, Wydawnictwo WAM, Kraków 2015.
- Motywacja uczniów – jak zachęcić do niej młodzież?* [online], <https://piekno-umyslu.com/motywacja-uczniow-zachecic-mlodziez/> [dostęp: 31.07.2022].
- Potencjał osobisty i zawodowy – wybór ćwiczeń i testów* [online], [https://wuplodz.praca.gov.pl/documents/58203/870404/Poradnik dla osób poszukujących pracy – Potencjał osobisty i zawodowy – WCAG 2.0/c9063444-2cfd-4bf-5-a6f0-c11346b23355?t=1487682610196](https://wuplodz.praca.gov.pl/documents/58203/870404/Poradnik+dla+osob+poszukujacych+pracy+-+Potencjal+osobisty+i+zawodowy+-+WCAG+2.0/c9063444-2cfd-4bf-5-a6f0-c11346b23355?t=1487682610196) [dostęp: 31.07.2022].
- Sofokles, *Antygona*, tłum. K. Morawski, Wydawnictwo Greg, Kraków 2020.
- Struzik Z., *Dziękujemy za wartości. Katechezy na Dzień Dzięczynienia według nauczania Jana Pawła II*, wydaw. IPJPII, Warszawa 2009.
- Szczęście w życiu człowieka* [online], http://teologia.wyklady.org/wyklad/1027_szczescie-w-zyciu-czlowieka_strona-2.html [dostęp: 31.07.2022].
- Twardowski J., *Ile cudów naokoło*, w: tegoż, *Od ucha do ucha czyli o uśmiechu i radości*, wybór i oprac. A. Iwanowska, Wydawnictwo Święty Wojciech, Poznań 2013, s. 45-47.